

Effectiveness of Optimal Experience Educational Package Based on Csikszentmihalyi's Theory on Innovative Behaviors and Effective Teaching of Primary School Teachers

Zahra Ghaderi¹ , Inaz Sajjadian^{2*} , Mohammad Ali Nadi³

1. Department of Educational Psychology, Faculty of Psychology and Educational Sciences, Isfahan Branch (Khorasgan), Islamic Azad University, Isfahan, Iran. Email: Zahraghaderi28@ymail.com
2. Department of Psychology, Community Health Research Center, Isfahan Branch (Khorasgan), Islamic Azad University, Isfahan, Iran. Email: i.sajjadian@khuisf.ac.ir
3. Department of Educational Sciences, Faculty of Psychology and Educational Sciences, Isfahan Branch (Khorasgan), Islamic Azad University, Isfahan, Iran. Email: mnadi@khuisf.ac.ir

DOI: <https://doi.org/10.22059/japr.2024.365352.644731>

Received: 14 Sep 2023 Revised: 2 Dec 2023 Accepted: 8 Dec 2023 online Published: 20 Apr 2024

Abstract

The present study was conducted to determine the effectiveness of optimal experience educational package based on csikszentmihalyi's theory on innovative behaviors and effective teaching of primary school teachers. The research method was quasi-experimental with pretest, posttest, control group and two-month follow-up. The statistical population of the research included elementary school teachers in Isfahan city in the academic year of 2020-2021. In this research, 30 primary school teachers were selected by purposive sampling method and randomly assigned to experimental and control groups (15 teachers in the experimental group and 15 teachers in the control group). The teachers in the experimental group received the optimal experience educational package based on csikszentmihalyi's theory during seven weeks in seven sessions of 90 minutes. The applied questionnaires in this study included innovative behaviors questionnaire and effective teaching questionnaire. The data from the study were analyzed through variance with repeated measures and Bonferroni post hoc test via SPSS23 statistical software. The results showed that optimal experience educational package based on csikszentmihalyi's theory enjoys a suitable content validity from the experts' viewpoint. Moreover, this package has had effect on the innovative behaviors and effective teaching of primary school teachers. These results remained stable in the two-month follow-up period. Based on the findings, the optimal experience educational package can be used as an efficient method to improve innovative behaviors and effective teaching of primary school teachers by taking advantage of the reconstruction of awareness and activities, mental understanding of challenges, control of mental energy and targeting of activities.

Key Words: Csikszentmihalyi's Theory, Effective Teaching, Innovative Behaviors, Optimal Experience Educational Package, Teachers.

Extended Abstract

Aim

Education can be most effective when it is targeted and operates based on a specific framework and structure (Hsiao, Cheng, & Lin, 2023). What is most important and has always been an important concern is to answer the important question of what measures and strategies should be adopted to create and maintain effectiveness in educational systems, especially the education system, so that the most Get efficiency (Yaseen, 2021). Focusing on teachers as the pioneers of this field and providing their needs, goals, priorities and creating preparation to reach the goal, training and developing their abilities, is one of the new ideas for high quality management (Lin, 2023). By paying attention to the position of teachers and valuing their opinion and by emphasizing on planning to meet their needs, it is possible to observe the improvement of educational performance (Pasricha, Nivedhitha, & Raghuvanshi, 2023). Considering the importance of the role of teachers in shaping the progress of the education organization as well as the growth of students in the country, paying attention to their psychological, occupational, emotional, emotional and social components is an inevitable necessity (Bullen, Davison, Hardisty, 2019). According to this the

present study was conducted to development of optimal experience educational package based on csikszentmihalyi's theory and investigating its effectiveness on innovative behaviors and effective teaching of primary school teachers.

Methodology

The research method of the present study was quasi-experimental with pretest, posttest, control group design and two-month follow-up. The statistical population of the research included elementary school teachers in Isfahan city in the academic year of 2020-2021. In this research, 30 primary school teachers were selected by purposive sampling method and randomly assigned to experimental and control groups (15 teachers in each group). The teachers in the experimental group received the optimal experience educational package based on csikszentmihalyi's theory during seven weeks in seven sessions of 90 minutes. The applied questionnaires in this study included innovative behaviors questionnaire (IBQ) (Janssen, 2000) and effective teaching questionnaire (ETQ) (Mahmodi et al, 2019). The data from the study were analyzed through variance with repeated measures via SPSS23 statistical software.

Results

The results showed that optimal experience educational package based on csikszentmihalyi's theory enjoys a suitable content validity from the experts' viewpoint. Moreover, this package has had effect on the innovative behaviors ($F=54.25$, $Eta= 0.66$, $P\leq 0.001$) and effective teaching ($F=45.72$, $Eta= 0.62$, $P\leq 0.001$) of primary school teachers. These results did not lose their stability in the follow-up phase. Finally, the results showed that optimal experience educational package based on csikszentmihalyi's theory explains 66 and 62 percent of the difference in the scores of innovative behaviors and effective teaching of elementary school teachers, respectively.

Conclusion

According to the findings of the present study it can be concluded that optimal experience educational package based on csikszentmihalyi's theory can be used as an efficient method to increase innovative behaviors and effective teaching of primary school teachers through employing reconstruction of awareness and activities, mental understanding of challenges, control of mental energy and targeting of activities. In addition, based on receiving the optimal experience educational package based on csikszentmihalyi's theory, teachers were able to gain more awareness in the field of creativity and self-actualization, and by improving their attitude and improving skills based on creative behaviors in the school environment, they could show more innovative behaviors.

Ethical considerations

In order to comply with the research ethics, the consent of the teachers to participate in the intervention program was obtained and they were informed about all the stages of the intervention. Also, the teachers present in the control group were assured that they will also receive this intervention after the completion of the research. In addition, it was announced to the teachers present in both experimental and control groups that there is no need to register personal information and the results will be published anonymously.

Acknowledgments

The present article was taken from the doctoral thesis of the first author of the article at Isfahan Islamic Azad University. We hereby express our gratitude to all the teachers present in the research, their school principals, and the education officials of the 3rd district of Isfahan city, who fully cooperated in the implementation of the research.

Conflict of interest:

No conflict of interest was reported in this research.

اثربخشی بسته آموزشی تجربه بهینه مبتنی بر نظریه چیکسنت میهای بر رفتارهای نوآورانه و تدریس اثربخش معلمان دوره ابتدایی^۱

زهرا قادری^۱، ایلناز سجادیان^{۲*}، محمدعلی نادى^۳

۱. دانشجوی دکتری تخصصی، گروه روان‌شناسی تربیتی، دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی، واحد اصفهان (خوراسگان)، دانشگاه آزاد اسلامی، اصفهان، ایران. رایانامه:

Zahraghaderi28@ymail.com

۲. نویسنده مسئول، دانشیار گروه روان‌شناسی، مرکز تحقیقات سلامت جامعه، واحد اصفهان (خوراسگان)، دانشگاه آزاد اسلامی، اصفهان، ایران. رایانامه: i.sajadian@khuisf.ac.ir

۳. استاد، گروه علوم تربیتی، دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی، واحد اصفهان (خوراسگان)، دانشگاه آزاد اسلامی، اصفهان، ایران. رایانامه: mnadi@khuisf.ac.ir

DOI: <https://doi.org/10.22059/japr.2024.365352.644731>

دریافت: ۱۴۰۲/۰۶/۲۳ بازنگری: ۱۴۰۲/۰۹/۱۱ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۹/۱۸ انتشار آنلاین: ۱۴۰۳/۰۲/۰۱

چکیده

پژوهش حاضر با هدف تعیین اثربخشی بسته آموزشی تجربه بهینه مبتنی بر نظریه چیکسنت میهای بر رفتارهای نوآورانه و تدریس اثربخش معلمان دوره ابتدایی انجام گرفت. روش پژوهش نیمه‌آزمایشی با طرح پیش‌آزمون-پس‌آزمون با گروه گواه و پیگیری ۲ ماهه بود. جامعه آماری پژوهش شامل معلمان دوره ابتدایی شهر اصفهان در سال تحصیلی ۱۴۰۱-۱۴۰۰ بودند. بدین منظور ۳۰ معلم دوره ابتدایی با روش نمونه‌گیری هدفمند انتخاب و به صورت تصادفی در ۲ گروه آزمایش و گواه گمارده شدند (۱۵ معلم در گروه آزمایش و ۱۵ معلم در گروه گواه). گروه آزمایش بسته آموزشی تجربه بهینه مبتنی بر نظریه چیکسنت میهای را طی ۷ جلسه ۹۰ دقیقه‌ای دریافت نمودند. معلمان به پرسشنامه‌های پژوهش شامل رفتارهای نوآورانه معلمان (IBQ) و تدریس اثربخش (ETQ) پاسخ دادند. داده‌های پژوهش با SPSS23 به شیوه تحلیل واریانس با اندازه‌گیری مکرر و آزمون تعقیبی بونفرونی تحلیل شد. نتایج نشان داد که بسته آموزشی تجربه بهینه بر رفتارهای نوآورانه ($F=۵۴/۲۵$; $Et=۰/۶۶$; $P<۰۰۰۱$) و تدریس اثربخش ($F=۴۵/۷۲$; $Et=۰/۶۲$; $P<۰۰۰۱$) معلمان دوره ابتدایی تأثیر معنادار دارد. این نتایج در دوره پیگیری دو ماهه نیز ثابت خود را حفظ نمود. بر اساس یافته‌ها، بسته آموزشی تجربه بهینه با بهره‌گیری از بازسازی آگاهی و فعالیت‌ها، درک ذهنی چالش‌ها، کنترل انرژی روانی و هدف‌گذاری فعالیت‌ها می‌تولند به عنوان یک روش کارآمد جهت بهبود رفتارهای نوآورانه و تدریس اثربخش معلمان دوره ابتدایی استفاده گردد.

کلید واژه‌ها: بسته آموزشی تجربه بهینه، تدریس اثربخش، رفتارهای نوآورانه، معلمان، نظریه چیکسنت میهای

۱. مقدمه

امروزه مهم‌ترین مأموریت نظام آموزش و پرورش یک کشور، ایجاد بستری مناسب جهت رشد و در جامعه اطلاعاتی تعالی سرمایه‌های فکری و دانایی محور می‌باشد (سیائو، چنگ و لین^۲، ۲۰۲۳). آموزش و پرورش زمانی می‌تواند بیشترین بازدهی را داشته باشد که هدفمند بوده و بر اساس یک چارچوب و ساخت و ساختار مشخص عمل نماید. آنچه بیش از همه مهم بوده و همیشه به عنوان یک نگرانی مهم وجود داشته، پاسخگویی به این سوال مهم است که برای ایجاد و حفظ اثربخشی در نظام‌های آموزشی و به ویژه نظام آموزش و پرورش، چه تدابیر و راهکارهایی را باید اتخاذ کرد تا بیشترین بازدهی به دست آید (قربانی، ناصری و شاه‌نظری، ۱۴۰۰). آموزش و پرورش باید حقایق آینده را برای اعضای مدرسه خود تفسیر کند و در سایه پژوهش مشارکتی کارکنان در مدرسه دریابد که در چه وضعیتی هستند و چگونه بدین وضعیت و موقعیت رسیده‌اند و بالاخره، برای آینده‌ای که ویژگی تغییر جزیی از آن است، چه باید کرد؟

۱. مقاله حاضر برگرفته از رساله دوره دکتری تخصصی است.

(یاسین^۱، ۲۰۲۱) تمرکز بر معلمان به عنوان پیش قراولان این عرصه و تأمین نیازهای آنان، اهداف، اولویت‌ها و ایجاد آمادگی برای رسیدن به هدف، آموزش و توسعه توانمندی‌های آنان، از ایده‌های نوین برای مدیریت با کیفیت بالا است. از طریق توجه به جایگاه معلمان و ارزش نهادن به نظر آنها، با تأکید بر برنامه‌ریزی برای تأمین نیازهای آنان، ترویج فرهنگ کیفیت جامع برای بهبود عملکرد مدرسه عملی خواهد شد (هاشمی پورپتکوئی و همکاران، ۱۳۹۹).

با توجه به اهمیت نقش معلمان در شکل‌گیری پیشرفت سازمان آموزش و پرورش و همچنین بالندگی دانش‌آموزان کشور، توجه به مولفه‌های روانی، شغلی، هیجانی، عاطفی و اجتماعی آنان ضرورتی اجتناب‌ناپذیر است. از جمله رفتارهای که می‌تواند در مسیر تدریس فعال و عملکرد بهنجار در محیط آموزشگاه به معلمان یاری رساند، رفتارهای نوآورانه^۲ آنان است (قنبری و سلیمی، ۱۴۰۱). رفتارهای نوآورانه نوعی فرایند انگیزه‌ای و شناختی در افراد است که در فعالیت‌های خاصی دیده می‌شود. نوآوری یکی از اجزای کلیدی ارتقا و پیشرفت و خلق ارزش است و به شایستگی‌های افراد بستگی دارد (لین^۳، ۲۰۲۳). محیط کاری امروز، به کارکنانی نیاز دارد که بتوانند تصمیم بگیرند، راه حل‌های تازه‌ای برای مسائل پیدا کنند، خلاقیت داشته باشند و مسئولیت کارهایشان را بپذیرند (پاسریچا، نیوتیهتا و راگوانشی^۴، ۲۰۲۳). در پژوهش‌های انجام شده، نوآوری را به اشکال مختلف، کاربرد ایده‌های جدید برای حل مشکلات، تبدیل ایده به برنامه کاربردی، محصول، خدمات جدید یا بهبود یک ارثه و عمل اداری جدید، مدیریت خلاق دانش به خواسته‌های خاص و نیازهای جامعه و اندیشه خلاق تحقق یافته در دنیای کسب و کار، تعریف کرده‌اند (صفایی فخری و مسن آبادی، ۱۳۹۹). مؤلفه‌های رفتارهای نوآورانه معلمان، استفاده از فن‌آوری، روش‌ها و فنون جدید، ارائه‌ی اندیشه‌های خلاقانه، ترویج و پشتیبانی از اندیشه‌های جدید، تأمین بودجه و امکانات لازم برای اجرای اندیشه‌های جدید، به کارگیری طرح و برنامه‌های مناسب برای اجرای اندیشه‌های خود، خلاقیت و نوآوری در تدریس و توانایی استفاده از امکانات موجود در جهت نوآوری، است (مهرآمیز و همکاران، ۱۳۹۶).

علاوه بر رفتارهای نوآورانه، معلمان نیازمند آنند که بر دیگر فرایندهای معلمی مسلط باشند. تدریس اثربخش^۵ از جمله مقتضیاتی است که معلمان با برخورداری از آن می‌توانند علاوه بر مدیریت کلاس، رابطه سازنده‌ای را نیز با فراگیران برقرار نمایند (کولمان و همکاران^۶، ۲۰۲۳). تدریس به عنوان نقطه آغاز فعالیت در جهت اجرای برنامه درسی، موقعیتی بسیار حساس است که می‌تواند سبب تحقق یا عدم تحقق اهداف آموزشی شود (بالن، داویسون و هاردیستی^۷، ۲۰۱۹). تدریس اثربخش، ترکیبی از دانش عملی تربیت و دانش موضوعی همراه با مهارت‌های روابط انسانی، قضاوت، شوخ طبعی و شهود است. یک معلم اثربخش شدن، چیزی فراتر از دانش فنی پیرامون روش‌های آموزشی را می‌طلبد. معلمان نیاز دارند به طور پیوسته به سنجش و توسعه دانش‌ها و مهارت‌های خود بپردازند؛ زیرا برای تبدیل شدن به نوعی از رهبری آموزشی و یادگیری که بتواند پاسخگوی چالش‌های مدارس در حال و آینده باشد، معلم باید به صورت مناسبی در این ابعاد توانمند شود (محمودی و همکاران، ۱۳۹۸). اثربخشی معلمان به شیوه‌ی عمل آنها در کلاس درس، تصمیماتی که می‌گیرند، تعاملاتی که با دانش‌آموزان دارند، مهارت‌های ارثه‌ی تدریس آنها و شیوه‌ی مدیریت گروه‌ها در کلاس بستگی دارد. معلمان اثربخش علاوه بر دانش محتوایی، به دانش محتوای آموزش عملی نیز نیاز دارند (فینفتر - روزنیلا، رایان و بارنس^۸، ۲۰۲۱). معلمان اثربخش علاوه بر داشتن مهارت‌های عالی تدریس، در امور روزانه خود نیز حرفه‌ای هستند و یک جو مثبت کلاسی که دانش‌آموزان در آن احساس ارزش، اعتماد و حمایت می‌نمایند، ایجاد می‌کنند. همچنین با دانش‌آموزانی که به آنها درس می‌دهند، رابطه‌ی مثبت دارند و برای آنها احترام قائلند. یک تدریس اثربخش با تعاملات پویای بین معلمان و فراگیران سروکار دارد (کولمان و همکاران، ۲۰۲۳).

1. Yaseen
2. innovative behaviors
3. Lin
4. Pasricha, Nivedhitha, & Raghuvanshi
5. effective teaching
6. Coleman et al.
7. Bullen, Davison, Hardisty
8. Finefter-Rosenbluh, Ryan, & Barnes

روش‌های آموزشی مختلفی برای معلمان در جهت بهبود عملکرد فردی و شغلی آنان بکارگرفته شده است. این پژوهش در پی آن است تا به تدوین بسته آموزشی تجربه بهینه^۱ با بهره‌گیری از مبانی مربوط به نظریه چیکسنت میهای^۲ مبادرت ورزد. چرا که تجربه ی بهینه یک وضعیت مثبت و پیچیده است که در آن اجزای شناختی، انگیزشی و عاطفی در یک ادغام متقابل، منسجم و بیان شده باهم همزیستی دارند. افراد به طور مداوم تجربیات خود را تجدید نظر می‌کنند، معانی جدیدی به آنها نسبت می‌دهند، سیستم معنایی خود را گسترش می‌دهند یا محدود می‌کنند (چیکسنت میهای، ۱۴۰۱). فعالیت‌های تولیدی (کار و مطالعه) و اوقات فراغت ساختاریافته (ورزش، هنر و صنایع دستی، سرگرمی) به عنوان فرصت‌های برجسته برای تجربه بهینه گزارش شده است. تجربه بهینه نظم در آگاهی است. وقتی اطلاعاتی که مدام به آگاهی می‌رسند با اهداف همخوانی دارند، انرژی روانی بدون زحمت جریان می‌یابد (لیو^۳ و چیکسنت میهای، ۲۰۲۰). هنگامی که فرد بتواند آگاهی خود را به گونه‌ای سازماندهی کند و کنترل انرژی خود را به دست بگیرد و کیفیت زندگی خود را بهبود بخشد، روال‌های کاری هدفمند و لذت‌بخش می‌شوند و موقعیت‌هایی به دست می‌آید که می‌توان آزادانه برای دستیابی به اهداف، قوی‌تر و با اعتماد به نفس بیشتر اقدام کرد، زیرا بیشتر انرژی روانی فرد به طور موفقیت‌آمیزی در اهدافی سرمایه‌گذاری می‌شوند که آنها را برای دنبال کردن انتخاب کرده است (دوایت و همکاران^۴، ۲۰۱۹). ادغام کنش و آگاهی زمانی که تمام مهارت‌های مربوط به یک فرد برای رویارویی با چالش‌های یک موقعیت مورد نیاز باشد، توجه آن شخص به طور کامل جذب فعالیت می‌شود. هیچ انرژی روانی اضافی برای پردازش هر اطلاعاتی به جز آنچه فعالیت ارائه می‌دهد، باقی نمی‌ماند. تمام توجه بر محرک‌های مربوطه متمرکز است (کاکیتا و همکاران^۵، ۲۰۲۲). در نتیجه، یکی از جهانی‌ترین و متمایزترین ویژگی‌های تجربه بهینه رخ می‌دهد یعنی افراد چنان درگیر کاری شده و به انجام آن مبادرت می‌ورزند که فعالیت مربوطه خود به خود و تقریباً خودکار می‌شود (لامبرت^۶ و چیکسنت میهای، ۲۰۲۰). دگرگونی زمان یکی از متداول‌ترین توصیف‌های تجربه بهینه است که به نظر می‌رسد زمان دیگر مانند گذشته نمی‌گذرد. مدت زمان عینی و بیرونی که ما با اشاره به رویدادهای بیرونی مانند شب و روز یا حرکت منظم ساعت‌ها اندازه‌گیری می‌کنیم، توسط ریتم‌های دیکته شده توسط فعالیت بی‌ربط نشان داده می‌شود. چنانکه اغلب به نظر می‌رسد ساعت‌ها در چند دقیقه می‌گذرند (دوایت و همکاران، ۲۰۲۰).

در باب ضرورت انجام پژوهش حاضر می‌توان گفت، امروزه جوامع به سمت دانش‌های نوین و گسترش علوم و فناوری پیشرفته بوده و یکی از مؤلفه‌های توسعه هر کشوری نظام تعلیم و تربیت و منابع انسانی آن که معلمان بیشترین سهم را دارا هستند، می‌باشد. معلمان نه تنها با تدریس علم و دانش سروکار دارند، بلکه با شرایط سنی و تفاوت‌های فردی دانش‌آموزان و خصوصیات عاطفی و روانی آنها نیز روبه‌رو هستند. بر این اساس تجهیز آنان به شیوه‌های نوین آموزشی مبتنی بر نظریه‌های کارآمد بسیار حائز اهمیت است. از طرفی باید اشاره کرد محیط مدرسه و کلاس درس، به سبب حجم روابط انسانی و مستمر و پویا، با هیچ سازمانی قابل مقایسه نیست. مسئولیت‌های متنوع و گاه متناقض شخصیت‌ها و نیازهای متفاوت، معلم را با انتظارات گسترده‌ای روبه‌رو می‌کند. بر این اساس، لازم است معلمان بتوانند رفتارهای نوآورانه بیشتری را از خود نمایان ساخته و در محیط تحصیلی بکار بندند. بنابراین با توجه به موضوعات مطرح شده و اهمیت رفتارهای نوآورانه و تدریس اثربخش معلمان و همچنین نقش این قشر از جامعه در بهبود عملکرد شناختی، روان‌شناختی و هیجانی دانش‌آموزان، و از سوی دیگر با توجه به خلأ پژوهشی حاضر، مسئله اصلی پژوهش حاضر تعیین اثربخشی بسته آموزشی تجربه بهینه مبتنی بر نظریه چیکسنت میهای بر رفتارهای نوآورانه و تدریس اثربخش معلمان دوره ابتدایی است. بر این اساس فرضیه‌های پژوهش بدین صورت بود:

۱. بسته آموزشی تجربه بهینه مبتنی بر نظریه چیکسنت میهای بر رفتارهای نوآورانه معلمان دوره ابتدایی موثر است.
۲. بسته آموزشی تجربه بهینه مبتنی بر نظریه چیکسنت میهای بر تدریس اثربخش معلمان دوره ابتدایی موثر است.

1. optimal experience educational package
2. Csikszentmihalyi's theory
3. Liu
4. Dwight
5. Kukita et al.
6. Lambert

۲-۱. جامعه آماری، نمونه و روش اجرای پژوهش

بسته آموزشی تجربه بهینه مبتنی بر نظریه [چیکسنت میهای \(۱۴۰۱\)](#)، با روش تحلیل مضمون قیاسی^۱ نظریه‌محور مبتنی بر رویکرد [استرلینگ \(۲۰۰۱\)](#) تدوین گردید. روش پژوهش حاضر در قسمت کمی نیمه‌آزمایشی با طرح پیش‌آزمون- پس‌آزمون با گروه گواه و دوره پیگیری دوماهه بود. محیط پژوهش در قسمت تدوین بسته، شامل کتب و مقالات در حوزه تجربه بهینه بر اساس نظریه چیکسنت میهای و برای ارزیابی بسته آموزشی تجربه بهینه مبتنی بر نظریه چیکسنت میهای، متخصصین حوزه روان‌شناسی تربیتی بود. جامعه آماری پژوهش در بخش کمی نیز شامل معلمان دوره ابتدایی شهر اصفهان در سال تحصیلی ۱۴۰۰-۱۴۰۱ بودند. تعداد نمونه در قسمت تدوین بسته، شامل ۳۲ کتاب و مقاله مرتبط با حوزه تجربه بهینه بر اساس نظریه [چیکسنت میهای \(۱۴۰۱\)](#) و همچنین ۱۲ متخصص حوزه روان‌شناسی تربیتی بود که به شکل هدفمند انتخاب شدند. روش نمونه‌گیری هدفمند به عنوان روش نمونه‌گیری مورد استفاده در این پژوهش بود. چنانکه یکی از نواحی شش‌گانه آموزش و پرورش شهر اصفهان انتخاب (آموزش و پرورش ناحیه ۳) و با مراجعه به ۱۰ آموزشگاه ابتدایی این ناحیه، از معلمان درخواست شد، آنانی که جهت حضور در پژوهش تمایل دارند، اعلام نمایند. پس از این مرحله، معلمان داوطلب توسط ملاک‌های ورود به پژوهش مورد بررسی و تعداد ۳۰ نفر از آنان که ملاک‌های ورود به پژوهش را دارا بودند، انتخاب و به شیوه تصادفی در گروه‌های آزمایش و گواه گمارده شدند (۱۵ معلم در گروه آزمایش و ۱۵ معلم در گروه گواه). سپس بسته آموزشی تجربه بهینه مبتنی بر نظریه چیکسنت میهای به معلمان حاضر در گروه آزمایش ارائه شد. اما معلمان حاضر در گروه گواه مداخله حاضر را دریافت نکردند و در انتظار دریافت مداخلات حاضر بودند. ملاک‌های ورود به پژوهش تمایل آگاهانه به شرکت در جلسات، داشتن حداقل ۵ سال سابقه تدریس، جنسیت زن، دامنه سنی ۲۵ تا ۴۵ و عدم دریافت مداخله روان‌شناختی همزمان بود. ملاک‌های خروج از پژوهش نیز شامل داشتن بیش از دو جلسه غیبت، عدم همکاری و انجام ندادن تکالیف مشخص شده در کلاس و عدم تمایل به ادامه حضور در فرایند انجام پژوهش بود.

۲-۲. ابزار سنجش

۲-۲-۱. پرسشنامه رفتارهای نوآورانه^۲ (IBQ)

پرسشنامه رفتارهای نوآورانه توسط [جانسن^۳ \(۲۰۰۰\)](#) به منظور سنجش رفتار نوآورانه شغلی معلمان تدوین شده است. این پرسشنامه دارای ۹ سؤال و ۳ مؤلفه تولید ایده، ارتقاء ایده و تحقق ایده است. این پرسشنامه بر اساس طیف پنج‌گزینه‌ای لیکرت با سوالاتی مانند (تا چه اندازه در این شرکت، برای بهبود انجام وظایف محوله، کارکنان ایده‌های جدید، ارائه می‌دهند.) به سنجش رفتار نوآورانه شغلی معلمان می‌پردازد. این پرسشنامه، بر درجه‌بندی پنج‌گانه لیکرت (از نمره یک تا نمره پنج) صورت بندی شده است. دامنه نمرات پرسشنامه بین ۹ تا ۴۵ است. هر چه امتیاز حاصل شده از این پرسشنامه بیشتر باشد، نشان دهنده میزان بیشتر رفتار نوآورانه شغلی معلمان خواهد بود و بالعکس. [جانسن \(۲۰۰۰\)](#) روایی سازه این پرسشنامه را مطلوب و به میزان ۰/۸۹ گزارش نموده است. همچنین میزان پایایی پرسشنامه نیز با بهره‌گیری از ضریب آلفای کرونباخ ۰/۸۳ گزارش شده است ([جانسن، ۲۰۰۰](#)). در پژوهش [احمدی، نوری و گنجه \(۱۳۹۵\)](#) روایی محتوایی و صوری و ملاکی این پرسشنامه مناسب ارزیابی شده است. همچنین ضریب آلفای کرونباخ محاسبه شده در پژوهش [احمدی، نوری و گنجه \(۱۳۹۵\)](#) برای این پرسشنامه بالای ۰/۷ برآورد شد. در پژوهش حاضر نیز میزان پایایی پرسشنامه با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ ۰/۷۳ محاسبه شد.

1. Comparative theme analysis
2. Innovative Behaviors Questionnaire (IBQ)
3. Janssen

۲-۲-۲. پرسشنامه تدریس اثربخش^۱ (ETQ)

پرسشنامه تدریس اثربخش آموزگاران توسط [محمودی و همکاران \(۱۳۹۸\)](#) تدوین شده است. این پرسشنامه دارای ۳۴ سوال و ۸ مولفه (جامع نگری در تدریس، شناسایی و حل مشکلات یادگیری، طرح درس، ایجاد جو یادگیری، ارزشیابی، ایجاد روحیه و جو مثبت در کلاس، مدیریت زمان و استفاده از تقویت کننده‌های مثبت) می‌باشد. این پرسشنامه بر اساس طیف لیکرت چهار گزینه‌ای (نمره یک تا چهار) با سوالاتی مانند (پیش از ورود به کلاس، طرح درس مناسب آماده می‌کنم) به سنجش تدریس اثربخش می‌پردازد. دامنه امتیاز این پرسشنامه بین ۳۴ تا ۱۳۶ خواهد بود. هر چه امتیاز حاصل شده از این پرسشنامه بیشتر باشد، نشان دهنده میزان بیشتر تدریس اثربخش خواهد بود و بالعکس. در پژوهش [محمودی و همکاران \(۱۳۹۸\)](#) روایی محتوایی و صوری و ملاکی این پرسشنامه مناسب ارزیابی شده است. پایایی پرسشنامه با استفاده از آلفای کرونباخ برآورد گردید که ضریب پایایی کل پرسشنامه ۰/۹۳. حاصل شد ([محمودی و همکاران، ۱۳۹۸](#)). در پژوهش حاضر نیز میزان پایایی پرسشنامه با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ ۰/۸۶ محاسبه شد.

۲-۳. شیوه اجرای پژوهش

پس از اخذ مجوزهای لازم و انجام فرایند نمونه‌گیری (مطابق با آنچه ذکر گردید)، معلمان انتخاب شده (۳۰ معلم) به شیوه تصادفی در گروه‌های آزمایش و گواه گمارده شدند (۱۵ معلم در گروه آزمایش و ۱۵ معلم در گروه گواه). سپس معلمان حاضر در گروه آزمایش بسته آموزشی تجربه بهینه مبتنی بر نظریه [چیکست میهای \(۱۴۰۱\)](#) را در طی هفت هفته به صورت هفته‌ای یک جلسه ۹۰ دقیقه‌ای دریافت نمودند. این در حالی است که معلمان حاضر در گروه گواه هیچگونه مداخله‌ای را در طول پژوهش دریافت نکرده و در انتظار دریافت مداخلات حاضر بود. تدوین بسته آموزش سرمایه‌های روان‌شناختی نیز با استفاده از روش تحلیل مضمون قیاسی به روش [استرلینگ \(۲۰۰۱\)](#) به این شرح بود:

ابتدا مؤلفه‌های اصلی تجربه بهینه با مطالعه ۳۲ مقاله و کتاب مرتبط با موضوع و حوزه پژوهش، مشخص شد و به عنوان مضمون‌های سازمان دهنده قرار گرفت. سپس با توجه به کتاب‌های تألیف شده و مقالات نوشته شده چیکست میهای مضامین پایه شناسایی شده و برای هر یک از جلسات بر اساس هر یک از مضامین پایه، توضیحات مختصری برای ارائه به آموزگاران تهیه گردید و سپس بر اساس مضمون سازمان دهنده تمرین برای هر جلسه در نظر گرفته شده و همچنین بر اساس مفاهیم مضامین سازمان دهنده تکالیفی برای هر جلسه برای آموزگاران در بسته گنجانده شده است. با توجه به اینکه هر یک از مضامین سازمان دهنده نقش مؤثری در درک تجربه بهینه دارند و تجربه بهینه زمانی اتفاق می‌افتد که بیشتر مؤلفه‌ها همزمان درک شوند، نوعی درهم تنیدگی مؤلفه‌های تجربه بهینه در مضامین سازمان دهنده به چشم می‌خورد. در مرحله بعد طرح ابتدایی بسته آموزشی تجربه بهینه مبتنی بر نظریه [چیکست میهای \(۱۴۰۱\)](#) به ۱۲ متخصص روان‌شناسی تربیتی ارائه و از آنان خواسته شد تا با مطالعه و اظهارنظر راجع به ساختار، فرایند و محتوای هر یک از جلسات در قالب پرسشنامه نظرسنجی که همراه بسته آموزشی تدوین شده و در اختیار هر یک از متخصصان قرار گرفته بود، به تدوین بسته نهایی یاری رسانند. علاوه بر این در این مرحله لازم بود یک فرم اظهارنظر باز پاسخ به منظور ارائه پیشنهادات و نظرات اصلاحی هر یک از متخصصان در جهت ارتقاء محتوا، ساختار و فرایند بسته آموزشی تجربه بهینه مبتنی بر نظریه [چیکست میهای \(۱۴۰۱\)](#) در اختیار آنها قرار گیرد که این فرایند انجام شد. در مرحله بعد نظرات تخصصی ۱۲ متخصص بررسی و نظرات اصلاحی آنها درباره بسته آموزشی تجربه بهینه مبتنی بر نظریه چیکست میهای انجام و بسته آموزشی نهایی آماده شد. سپس بسته آموزشی تجربه بهینه مبتنی بر نظریه چیکست میهای همراه با فرم نظرسنجی نهایی و محاسبه ضریب توافق متخصصان درباره فرایند، ساختار و محتوای بسته آموزشی مجدداً به ۱۲ متخصص ارائه شد. در این مرحله در صورتی که کماکان متخصصان نظرات اصلاحی داشتند، به صورت موردی در بسته آموزشی اعمال شد. در این مرحله جهت سنجش روایی درونی بسته آموزشی تدوین شده (بسته آموزشی تجربه بهینه مبتنی بر نظریه چیکست میهای، ضریب توافق ارزیاب‌ها درباره فرایند، ساختار و محتوای بسته آموزشی تجربه بهینه مبتنی بر

نظریه چیکسنت میهای محاسبه و میزان ۰/۸۸ به دست آمد. علاوه بر این به منظور اعتبار بیرونی نیز بسته بر روی ۴ معلم دوره ابتدایی، با طرح مقدماتی با قواعد پیش‌آزمون - پس‌آزمون انجام شد. نتایج حاکی از آن بود که بسته آموزشی تجربه بهینه مبتنی بر نظریه چیکسنت میهای توانسته موجب تغییر معنادار در میانگین نمرات رفتارهای نوآورانه و تدریس اثربخش معلمان شود. جهت تاثیر نیز به این صورت بود که بسته آموزشی تجربه بهینه مبتنی بر نظریه چیکسنت میهای توانسته منجر به افزایش میانگین نمرات رفتارهای نوآورانه و تدریس اثربخش معلمان شود.

جدول (۱): بسته آموزشی تجربه بهینه مبتنی بر نظریه چیکسنت میهای (۱۴۰۱)

جلسه	اهداف جلسه	محتوا
جلسه اول	خوشایندهای ذهنی	پس از تکمیل پرسشنامه‌های پیش‌آزمون، مفاهیم تمرکز و لذت به عنوان خوشایندهای ذهنی با مثال شرح داده می‌شود. با بیان این موارد که، تجارب جریان به عنوان حالت‌های تمرکز شدید یا جذب مطلق در یک فعالیت توصیف می‌شود. تجربه‌ی غرقه شدن چنان لذت بخش است که شخص به تکرار آن تمایل پیدا می‌کند. روانشناسی تجربه بهینه، نظریه خود را مبنی بر اینکه مردم زمانی که در حالت جریان تمرکز یا جذب کامل فعالیت و موقعیت هستند، بیشتر خوشحال می‌شوند، بیان می‌کند. تجارب بهینه‌ی ناشی از تمرکز و لذت مخاطبین مورد بحث و گفتگو قرار می‌گیرد و تمرین‌های کلاس انجام شده و برای جلسه بعد تکلیف تعیین می‌شود.
جلسه دوم	خوشایندهای ذهنی	مفاهیم شادی و انگیزش درونی به عنوان خوشایندهای ذهنی با مثال شرح داده می‌شود و با مخاطبان بحث و گفتگو انجام شده و تمرین‌های مربوط به جلسه انجام می‌شود. کسانی که انگیزه درونی دارند بیشتر مستعد رسیدن به تجربه بهینه هستند. منظور ما از تجربه‌ی مطلوب، نوعی احساس عمیق خشنودی از صمیم قلب است که مدت‌ها در ذهن پرورده و به نقطه عطفی در خاطر تبدیل می‌شود و به زندگی معنا می‌بخشد. تجربیات مطلوب در درازمدت به احساس تسلط ما و به احساس مشارکت در تعیین محتوای زندگی و شادکامی می‌افزاید. برای جلسه بعد نوشتن مواردی از تجارب بهینه تجربه شده مخاطبان در زندگی به عنوان تکلیف تعیین می‌گردد.
جلسه سوم	تعادل چالش و مهارت	مفاهیم چالش، مهارت، هماهنگی ذهن و بدن، امکانات و ظرفیت‌ها، درک ذهنی چالش‌ها، شرح داده شده و مورد بحث و گفتگو قرار می‌گیرد. تئوری غرقه شدن اثبات می‌کند که نسبت مشاهده شده بین چالش و مهارت، شرط اولیه برای بهینه‌سازی تجربه در هر فعالیتی می‌باشد. در طی تجربه بهینه، ذهن و بدن به طور هماهنگ کار می‌کنند. تجارب بهینه معمولاً شامل تعادل خوبی بین توانایی فرد و فرصت‌های موجود برای عمل است. یافتن راه‌هایی برای رسیدن به تجربه بهینه هنگام برخورد با چالش‌ها به عنوان تکلیف تعیین می‌گردد.
جلسه چهارم	ادغام کنش و آگاهی	مفاهیم هشیاری سازمان یافته، بازسازی آگاهی، عدم خودآگاهی، کنترل انرژی روانی، نگنترپوی روانی توضیح داده شده و مورد بحث و گفتگو قرار می‌گیرد. حالت بهینه‌ی تجربه‌ی درونی حالتی است با هشیاری سازمان یافته. تجربه بهینه به توانایی کنترل لحظه به لحظه اتفاقات در آگاهی بستگی دارد. اولین ویژگی ذکر شده توسط افرادی که احساس خود را در اوج لذت توصیف می‌کنند، ادغام عمل و آگاهی است. مخاطبان ترغیب به یادآوری تجارب بهینه ناشی از ادغام کنش و آگاهی می‌شوند. نوشتن تاثیر تجربه‌های بهینه درک شده بر زندگی مخاطبان به عنوان تکلیف تعیین می‌گردد.
جلسه پنجم	پیچیدگی و رشد مداوم	مفاهیم خلاقیت، پیچیدگی، تکامل استعداد، روش تدریس معلم، جذب و انطباق، خودشکوفایی، یکپارچگی و تمایز، خودتوسعه ای معلم، مدل رشد و جریان شرح داده شده و مورد بحث و گفتگو با مخاطبان قرار می‌گیرد. میزان خشنود کننده بودن فعالیت، به میزان پیچیدگی آن بستگی دارد. همانطور که نمی‌توانیم دو بار در یک رودخانه قدم بگذاریم، نمی‌توانیم بیش از یک بار از یک فعالیت با شدت یکسان لذت ببریم. برای ادامه ارائه تجربیات بهینه، فعالیت‌های جریان باید دائماً دوباره ایجاد شوند. این واقعیت است که مدل جریان را به یک مدل رشد تبدیل می‌کند. فکر کردن به فعالیت‌های مورد علاقه ای که انجام دادن آنها در ابتدا بسیار سخت بود ولی ادامه داده شد و سپس نوشتن اندیشه‌ها به عنوان تکلیف تعیین می‌گردد.
جلسه ششم	اهداف واضح، بازخورد فوری	مفاهیم قوانین محدود، تجربه اتوتلیک، هماهنگی ابزار و هدف، ذاتاً پاداش دهنده، معنا، پسخوراند فوری و روشن با استفاده از مثال‌های عینی توضیح داده شده و از نظرات مخاطبان استفاده می‌گردد. حالت غرقه شدن عمیق در کار غالباً زمانی رخ می‌دهد که اهداف روشن وجود داشته و شخص از انجام آن فعالیت پسخوراند فوری و روشن دریافت دارد. مؤلفه‌ی اصلی تجربه‌ی مطلوب این است که این تجربه به خودی خود هدف است. نوشتن نقش هدفگذاری در زندگی و معنا بخشی به آن به عنوان تکلیف تعیین می‌گردد.
جلسه هفتم	زندگی مثبت، درک دگرگونی زمان	مفاهیم هم راستایی هدف و تجربه، کار منبع تجربه بهینه، خانواده مدرن، ضرورت بازسازی فعالیت‌ها، تغییرات فرهنگی نوآورانه، علم آموزی، کنجکاو و پشتکار، غنی سازی زندگی و دگرگونی درک زمان شرح داده شده و مورد بحث و گفتگو قرار می‌گیرد. تجربه بهینه به عنوان یکی از شاخص‌های اساسی بهزیستی در روانشناسی مثبت گرا در نظر گرفته می‌شود. یکی از راه‌های رسیدن به سطح بالایی از بهزیستی، درگیر شدن و لذت بردن از فعالیت‌های روزمره است. یکی از متداول‌ترین توصیف‌های تجربه بهینه این است که به نظر می‌رسد زمان دیگر مانند گذشته نمی‌گذرد و دگرگونی زمان اتفاق می‌افتد. در پایان جلسه پرسشنامه‌های پس‌آزمون تکمیل می‌گردد.

۲-۴. روش تجزیه و تحلیل اطلاعات

در این تحقیق برای تحلیل اطلاعات به دست آمده از آمار توصیفی و آمار استنباطی بهره برده شد. در قسمت آمار توصیفی از میانگین و انحراف معیار و در آمار استنباطی، برای آزمون کردن نرمال بودن توزیع متغیر وابسته از آزمون شاپیرو-ویلک^۱، در جهت بررسی همسانی واریانس داده‌ها از آزمون لوین^۲، برای مطمئن شده از برقراری پیش فرض کرویت داده‌ها^۳ از آزمون موچلی^۴ و در جهت بررسی و آزمون معناداری فرضیه پژوهش از تحلیل واریانس با اندازه‌گیری مکرر^۵ و همچنین از آزمون تعقیبی بونفرنی^۶ برای مقایسه میانگین نمرات مراحل استفاده گردید. نرم‌افزار آماری SPSS-۲۳ نیز برای تجزیه و تحلیل اطلاعات به دست آمده مورد استفاده قرار گرفت.

۳. یافته‌ها

۳-۱. توصیف جمعیت شناختی گروه نمونه

یافته‌های جمعیت‌شناختی نشان داد که در هر دو گروه آزمایش (۱۳ نفر یا ۸۶/۷ درصد) و گواه (۱۰ نفر یا ۶۶/۷ درصد) تحصیلات بیشتر افراد نمونه لیسانس بوده است. آزمون خی دو در این رابطه نشان داد که بین دو گروه پژوهش از نظر تحصیلات افراد نمونه تفاوت معناداری وجود ندارد. همچنین نتایج نشان داد در هر دو گروه آزمایش (۱۲ نفر یا ۸۰ درصد) و گواه (۱۲ نفر یا ۸۰ درصد)، رشته تحصیلی بیشتر افراد نمونه، رشته‌های علوم انسانی بوده است. آزمون خی دو در این رابطه نشان داد که بین دو گروه پژوهش از نظر رشته تحصیلی افراد نمونه تفاوت معناداری وجود ندارد. علاوه بر این نتایج بیانگر آن بود که در هر دو گروه آزمایش (۶ نفر یا ۴۰ درصد) و گواه (۷ نفر یا ۴۶/۷ درصد)، سابقه کار بیشتر افراد نمونه، ۵ تا ۱۰ سال بوده است. در نهایت نتایج نشان دادند که در هر دو گروه آزمایش (۱۰ نفر یا ۶۶/۷ درصد) و گواه (۱۲ نفر یا ۸۰ درصد)، بیشتر افراد نمونه، بین ۳۱ تا ۴۰ سال سن داشته‌اند. آزمون خی دو در این رابطه نشان داد که بین دو گروه پژوهش از نظر تحصیلات، رشته تحصیلی، سابقه تدریس و سن افراد نمونه تفاوت معناداری وجود ندارد.

۳-۲. توصیف شاخص‌ها

میانگین و انحراف استاندارد رفتارهای نوآورانه و تدریس اثربخش در مراحل پیش‌آزمون، پس‌آزمون و پیگیری به تفکیک دو گروه آزمایش و گواه، در جدول ۲ ارائه شده است.

جدول ۲: میانگین و انحراف استاندارد رفتارهای نوآورانه و تدریس اثربخش در دو گروه آزمایش و گواه

گروه‌ها	مرحله پیش‌آزمون		مرحله پس‌آزمون		مرحله پیگیری	
	میانگین	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار
گروه آزمایش	۳۲/۲۰	۴/۷۳	۳۹/۲۰	۴/۷۸	۳۸	۴/۸۵
رفتارهای نوآورانه	۳۱/۶۰	۴/۶۱	۳۱/۷۳	۵/۲۲	۳۱/۲۶	۴/۹۳
گروه آزمایش	۱۶۱/۴۶	۸/۳۳	۱۷۴/۵۳	۹/۱۶	۱۷۰/۲۰	۸/۶۵
تدریس اثربخش	۱۶۴/۴۰	۸/۷۰	۱۶۳/۲۶	۸/۴۱	۱۶۴/۲۶	۸/۸۴

1. shapiro-wilk test
2. levine test
3. data sphericity
4. mauchly's test
5. analysis of variance with repeated measures
6. bonferroni follow-up test

نتایج جدول توصیفی در جدول شماره ۲ حاکی از آن است که میزان رفتارهای نوآورانه و تدریس اثربخش نوجوانانی که در گروه آزمایش حضور داشتند، نسبت به گروه گواه کاهش یافته است که در ادامه، معناداری آن با استفاده از آمار استنباطی مورد بررسی قرار می‌گیرد.

۳-۳. پیش‌فرض‌های آزمون پارامتریک

قبل از ارائه نتایج تحلیل آزمون تحلیل واریانس با اندازه‌گیری مکرر، پیش‌فرض‌های آزمون‌های پارامتریک مورد سنجش قرار گرفت. بر همین اساس نتایج آزمون شاپیرو ویلک بیانگر آن بود که پیش‌فرض نرمال بودن توزیع نمونه‌ای داده‌ها در متغیرهای رفتارهای نوآورانه و تدریس اثربخش در گروه‌های آزمایش و گواه در مراحل پیش‌آزمون، پس‌آزمون و پیگیری برقرار است ($p > 0.05$). همچنین پیش‌فرض همگنی واریانس نیز توسط آزمون لوین مورد سنجش قرار گرفت که نتایج آن معنادار نبود که این یافته نشان می‌داد پیش‌فرض همگنی واریانس‌ها در متغیرهای رفتارهای نوآورانه و تدریس اثربخش رعایت شده است ($p > 0.05$). از طرفی نتایج آزمون t نشان داد که تفاوت نمره‌های پیش‌آزمون گروه‌های آزمایش و گروه گواه در متغیرهای وابسته (رفتارهای نوآورانه و تدریس اثربخش) معنادار نبوده است ($p > 0.05$). این در حالی بود که نتایج آزمون موچلی نیز بیانگر آن بود که پیش‌فرض کرویت داده‌ها در رفتارهای نوآورانه و تدریس اثربخش رعایت شده است ($p > 0.05$).

۳-۴. آزمون فرضیه‌ها

جدول ۳: تحلیل واریانس با اندازه‌گیری مکرر جهت بررسی تاثیرات درون و بین‌گروهی برای متغیرهای رفتارهای

نوآورانه و تدریس اثربخش

متغیر	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	مقدار f	مقدار p	اندازه اثر	توان آزمون
زمان	۲۰۸/۸۶	۲	۱۰۴/۴۳	۵۳/۲۳	۰/۰۰۰۱	۰/۶۵	۱
رفتارهای عضویت گروهی	۵۴۷/۶۰	۱	۵۴۷/۶۰	۱۹/۳۸	۰/۰۰۱	۰/۳۹	۱
نوآورانه تعامل زمان و گروه	۲۱۳/۲۶	۲	۱۰۶/۶۳	۵۴/۳۵	۰/۰۰۰۱	۰/۶۶	۱
خطا	۱۰۹/۸۶	۵۶	۱/۹۶				
زمان	۴۵۸/۹۵	۲	۲۲۹/۴۷	۳۴/۲۸	۰/۰۰۰۱	۰/۵۵	۱
تدریس عضویت گروهی	۱۵۲/۱۱	۱	۱۵۲/۱۱	۳۲/۴۸	۰/۰۰۰۱	۰/۴۴	۱
اثربخش تعامل زمان و گروه	۶۱۲/۱۵	۲	۳۰۶/۰۷	۴۵/۷۲	۰/۰۰۰۱	۰/۶۲	۱
خطا	۳۷۴/۸۹	۵۶	۶/۶۹				

نتایج آزمون تحلیل واریانس با اندازه‌گیری مکرر در جدول شماره ۳ نشان می‌دهد تغییرات مربوط به مراحل پیش‌آزمون، پس‌آزمون و پیگیری اثر معناداری بر نمرات رفتارهای نوآورانه و تدریس اثربخش معلمان دوره ابتدایی داشته و به ترتیب ۶۵ و ۵۵ درصد از تفاوت در واریانس‌های نمرات رفتارهای نوآورانه و تدریس اثربخش معلمان دوره ابتدایی را تبیین می‌کند. علاوه بر این، عامل عضویت گروهی (بسته آموزشی تجربه بهینه مبتنی بر نظریه چیکسنت میهای) یا نوع درمان دریافتی هم بر رفتارهای نوآورانه و تدریس اثربخش معلمان دوره ابتدایی تاثیر معنادار داشته و به ترتیب ۳۶ و ۴۴ درصد از تفاوت در نمرات رفتارهای نوآورانه و تدریس اثربخش معلمان دوره ابتدایی را تبیین می‌کند. از طرفی نتایج نشان داد که نوع درمان دریافتی (بسته آموزشی تجربه بهینه مبتنی بر نظریه چیکسنت میهای) در مراحل مختلف ارزیابی هم بر رفتارهای نوآورانه و تدریس اثربخش معلمان دوره ابتدایی تاثیر معنادار داشته و به ترتیب ۶۶ و ۶۲ درصد از تفاوت در نمرات رفتارهای نوآورانه و تدریس اثربخش معلمان دوره ابتدایی را تبیین می‌کند. حال در ادامه در جدول ۴ با استفاده از آزمون تعقیبی بونفرونی به مقایسه زوجی میانگین نمرات رفتارهای نوآورانه و تدریس اثربخش پرداخته می‌شود.

جدول ۴: مقایسه زوجی میانگین نمرات رفتارهای نوآورانه و تدریس اثربخش آزمودنی‌ها بر حسب مرحله ارزیابی

متغیر	مرحله مبنا (میانگین)	مرحله مورد مقایسه (میانگین)	تفاوت میانگین‌ها	خطای انحراف معیار	معناداری
		پس‌آزمون	-۳/۵۳	۰/۴۱	۰/۰۰۰۱
رفتارهای نوآورانه	پیش‌آزمون	پیگیری	-۲/۷۳	۰/۲۹	۰/۰۰۱
		پیش‌آزمون	۳/۵۳	۰/۴۱	۰/۰۰۰۱
	پس‌آزمون	پیگیری	۰/۸۳	۰/۳۶	۰/۰۹
		پس‌آزمون	-۴/۹۳	۰/۸۰	۰/۰۰۰۱
تدریس اثربخش	پیش‌آزمون	پیگیری	-۴/۶۳	۰/۷۶	۰/۰۰۰۱
		پیش‌آزمون	۴/۹۳	۰/۸۰	۰/۰۰۰۱
	پس‌آزمون	پیگیری	۰/۳۰	۰/۳۲	۰/۹۳

نتایج حاصل از جدول ۴ نشان داد، میانگین نمرات متغیرهای رفتارهای نوآورانه و تدریس اثربخش در مراحل پس‌آزمون و پیگیری نسبت به مرحله پیش‌آزمون دچار تغییر معنادار شده است. همچنین نتایج حاصل از این جدول حاکی از آن بود که نشان داد که نمرات رفتارهای نوآورانه و تدریس اثربخش در حد فاصل مراحل پس‌آزمون و پیگیری دچار تغییر معنادار نشده است.

۴. بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با هدف تدوین بسته آموزشی تجربه‌بهینه مبتنی بر نظریه چیکسنت میهای و بررسی اثربخشی آن بر رفتارهای نوآورانه و تدریس اثربخش معلمان دوره ابتدایی انجام گرفت. نتایج نشان داد که بسته آموزشی تجربه‌بهینه مبتنی بر نظریه چیکسنت میهای از نظر متخصصان دارای روایی محتوایی کافی است. همچنین این بسته بر رفتارهای نوآورانه و تدریس اثربخش معلمان دوره ابتدایی تأثیر معنادار دارد. بسته حاضر برای نخستین بار در پژوهش کنونی تدوین شده است؛ بنابراین پژوهش کاملاً همسویی با آن وجود ندارد. اما یافته اول پژوهش حاضر مبنی بر تأثیر بسته آموزشی تجربه‌بهینه مبتنی بر نظریه چیکسنت میهای (۱۴۰۱) بر رفتارهای نوآورانه معلمان دوره ابتدایی با نتایج پژوهش [دویت، ناکامورا و چیکسنت میهای \(۲۰۱۹\)](#) مبنی بر تأثیر مثبت شخصیت بهینه بر بهزیستی از طریق تجربه‌ی جریان در مسیر دستیابی به یک زندگی خوب و تعامل عمیق؛ و با یافته [کوکیتا، ناکامورا و چیکسنت میهای \(۲۰۲۲\)](#) مبنی بر تأثیر تجربه خودمختاری در جهت کسب بهزیستی و شایستگی همسویی داشت. در تبیین یافته اول پژوهش حاضر مبنی بر اثربخشی بسته آموزشی تجربه‌بهینه مبتنی بر نظریه چیکسنت میهای بر رفتارهای نوآورانه معلمان دوره ابتدایی باید گفت تجربه‌بهینه به عنوان یک رویداد ذهنی عملیاتی قلمداد می‌شود که فرد آن را به‌عنوان همزمان با فرصت‌ها یا چالش‌های محیطی، و توانایی‌ها یا مهارت‌های شخصی بالا توصیف می‌کند. دو محور چالش‌ها و مهارت‌ها مجموعه‌ای از نسبت‌ها را به دست می‌دهند که کیفیت تجربه را با عباراتی بسیار شبیه، توصیف می‌کنند ([دویت، ناکامورا و چیکسنت میهای، ۲۰۱۹](#)). بر این اساس وقتی معلمان بسته آموزشی تجربه‌بهینه مبتنی بر نظریه چیکسنت میهای را دریافت می‌کنند می‌آموزند که مهارت‌های خود در جهت کنترل چالش‌ها و کسب آرامش ارتقا دهند. در این شرایط آنان می‌توانند در رویارویی با چالش‌های محیطی توانمند عمل نموده و قادر خواهند بود در موافقه مورد نیاز با ارائه رفتارهای نوآورانه بر چالش‌ها غلبه نمایند. در تبیینی دیگر می‌توان گفت یک تجربه‌بهینه زمانی حاصل می‌شود که فرد در حال به حداکثر رساندن حالات احساسی است و همچنین کاملاً فعال است، که معمولاً هنگام رویارویی با بالاترین چالش محیطی با استفاده کامل از مهارت‌های شخصی رخ می‌دهد ([کوکیتا، ناکامورا و چیکسنت میهای، ۲۰۲۲](#)). بر این اساس کسب تجربه‌بهینه با بهره‌بردن از نظریه چیکسنت میهای سبب می‌شود معلمان از توانایی‌های خود آگاه شده و رفتارهای خود را به سمت آنچه که قادر به انجام آن هستند سوق دهند. این روند باعث می‌شود آنان بتوانند با بهره‌گیری از امکانات و ظرفیت‌های محیطی و درک ذهنی چالش‌ها (مفاهیم آموزش داده شده در جلسه سوم بسته آموزشی تجربه‌بهینه مبتنی بر نظریه چیکسنت میهای پردازش‌های شناختی کارآمدتری را تجربه نموده و بر اساس آن بتوانند رفتارهای نوآورانه بیشتری را نیز در محیط آموزشگاه و کلاسی

از خود نمایان سازند. این در حالی است که در خلال جلسه پنجم بسته آموزشی تجربه بهینه مبتنی بر نظریه چیکسنت میهای مفاهیم خلاقیت، پیچیدگی، تکامل استعداد، جذب و انطباق، خودشکوفایی، یکپارچگی و تمایز، خودتوسعه‌ای معلم و مدل رشد مورد بحث و گفتگو با معلمان قرار گرفت. بر اساس دستیابی به این مفاهیم معلمان توانستند آگاهی بیشتری را در زمینه خلاقیت و خودشکوفایی کسب نموده و با اصلاح نگرش خود و بهبود مهارت‌های مبتنی بر رفتارهای خلاقانه در محیط آموزشگاهی، رفتارهای نوآورانه بیشتری را نیز از خود نمایان سازند.

یافته دوم پژوهش حاضر نشان داد که بسته آموزشی تجربه بهینه مبتنی بر نظریه چیکسنت میهای بر تدریس اثربخش معلمان دوره ابتدایی اثربخش است. بسته حاضر برای نخستین بار در پژوهش کنونی تدوین شده است؛ بنابراین پژوهش کاملاً همسویی با آن وجود ندارد. اما نتایج پژوهش حاضر با یافته یافته [لامبرت و چیکسنت میهای \(۲۰۲۰\)](#) مبنی بر نقش تجربه بهینه بازخورد مثبت در جهت تسهیل جریان عملکردی و ذهن‌آگاهی؛ و با گزارش [لیو و چیکسنت میهای \(۲۰۲۰\)](#) مبنی بر نقش تجربه‌ی بهینه در بروز فعالیت‌های انفرادی و اجتماعی همسویی داشت. در تبیین یافته حاضر می‌توان گفت در جریان بسته آموزشی تجربه بهینه که بر اساس نظریه چیکسنت میهای تدوین شده، حالت بهینه‌ی تجربه‌ی درونی با هشیاری سازمان یافته همراه شده و منجر به بهبود عملکرد افراد می‌شود. این اتفاق زمانی روی می‌دهد که انرژی روانی صرف اهداف واقع‌گرایانه می‌شود و مهارت‌های افراد با امکانات‌شان برای عمل هماهنگی پیدا می‌کند ([لامبرت و چیکسنت میهای، ۲۰۲۰](#)). بر این اساس بسته آموزشی تجربه بهینه مبتنی بر نظریه چیکسنت میهای سبب می‌شود تا معلمان با واقعیت‌گرایی مبتنی بر بینش، در هنگام انجام عملی خاص، تمام توجه خود را معطوف به آن فعالیت نموده و موقتاً دیگر فعالیت‌ها و دلمشغولی‌های شناختی را به دست فراموشی می‌سپارد. این روند باعث می‌شود تا آنان بهنگام تدریس در محیط آموزشی، تمرکز کامل خود را معطوف به فرایند تدریس و یاددهی نموده و از این طریق تدریس اثربخش‌تری را به فراگیران ارائه دهند. در تبیینی دیگر باید گفت در جلسه ششم بسته آموزشی تجربه بهینه مبتنی بر نظریه چیکسنت میهای معلمان آموختند که حالت غرقه شدن عمیق در کار غالباً زمانی رخ می‌دهد که اهداف روشن وجود داشته و شخص از انجام آن فعالیت، پسخوراند فوری و روشن دریافت کند. مؤلفه‌ی اصلی تجربه‌ی مطلوب این است که این تجربه به خودی خود هدف باشد. بنابراین معلمان حاضر در جلسات آموزشی با دریافت این مفاهیم تدریس اثربخش را به عنوان هدفی روشن در محیط آموزشی و یاددهی تعریف نموده و بر اساس این هدف‌گذاری عمل نمایند. در نتیجه آنان تمرکز عمیقی بر چگونگی اثربخش نمودن تدریس داشته و با افزایش مهارت و آگاهی خود در این زمینه، تدریس اثربخش‌تری را به فراگیران ارائه دادند.

مطالعه حاضر نیز مانند سایر مطالعات دارای محدودیت‌هایی است. محدود بودن جامعه پژوهش به معلمان دوره ابتدایی شهر اصفهان اولین محدودیت این پژوهش بود. همچنین متغیرهای مختلف فردی، شخصیتی، اجتماعی و خانوادگی می‌توانند بر رفتارهای نوآورانه و تدریس اثربخش معلمان دوره ابتدایی تأثیر بگذارند که این پژوهش به دلیل کمبود وقت قادر به بررسی عمیق و کنترل آن‌ها نبود. همچنین در این پژوهش از روش نمونه‌گیری تصادفی استفاده نشد که از محدودیت‌های پژوهش حاضر بود. بنابراین پیشنهاد می‌شود به منظور افزایش تعمیم‌پذیری نتایج، در سطح طرح پیشنهادی پژوهشی، این پژوهش در معلمین سایر پایه‌ها، دیگر جنسیت، شهرها و جوامع با فرهنگ‌های مختلف با کنترل اثر عوامل ذکر شده و با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی انجام شود. با توجه به اثربخشی بسته آموزشی تجربه بهینه مبتنی بر نظریه چیکسنت میهای بر رفتارهای نوآورانه و تدریس اثربخش معلمان دوره ابتدایی، در سطح عملی، پیشنهاد می‌شود مسئولان تصمیم‌گیر و تصمیم‌ساز سازمان آموزش و پرورش نسبت به فعال‌سازی بیشتر متخصصان تربیتی در مراکز آموزش معلمان و دوره‌های ضمن خدمت آن سازمان اقدام نموده تا با استفاده از بسته آموزشی تجربه بهینه مبتنی بر نظریه چیکسنت میهای تلاش نمایند رفتارهای نوآورانه و تدریس اثربخش معلمان دوره ابتدایی را افزایش دهند.

ملاحظات اخلاق پژوهش

این پژوهش دارای کد اخلاق به شماره IR.IAU.KHUISF.REC.1401.056 از کمیته اخلاق دانشگاه آزاد اسلامی واحد اصفهان (خوراسگان) می‌باشد. جهت رعایت اخلاق پژوهشی، رضایت معلمان برای شرکت در مداخله بسته آموزشی تجربه بهینه مبتنی

بر نظریه چیکسنت میهای کسب شد. هم چنین به معلمان حاضر در گروه گواه اطمینان داده شد که آنان نیز پس از اتمام فرایند پژوهشی، در صورت تمایل این مداخله را به شکل رایگان دریافت خواهند کرد. علاوه بر این به معلمان حاضر در هر دو گروه آزمایش و گواه اعلام شد که نیازی به ثبت مشخصات فردی خود نبوده و نتایج به صورت بی‌نام و به صورت جمعی تحلیل می‌گردد.

تشکر و قدردانی

مقاله حاضر برگرفته از رساله دوره دکترای تخصصی نویسنده اول مقاله در دانشگاه آزاد اسلامی واحد اصفهان بود. بدین وسیله از تمام معلمان حاضر در پژوهش، مدیران مدارس آنان و مسئولین آموزش و پرورش ناحیه ۳ شهر اصفهان که همکاری کاملی جهت اجرای پژوهش داشتند، قدردانی به عمل می‌آید.

سازمان حمایت کننده

پژوهشگر برای انجام این پژوهش از حمایت مالی هیچ سازمان دولتی و خصوصی برخوردار نبوده است.

تعارض منافع

در این پژوهش هیچ تعارض منافی گزارش نشده است.

منابع

- احمدی، ح، نوری، ا، و گنجه، ا. (۱۳۹۵). ارائه مدل تاثیر فرهنگ کار بر رفتار نوآورانه و عملکرد سازمانی معلمان ابتدایی شهر اردبیل با استفاده از مدل یابی معادلات ساختاری، *فصلنامه تحقیقات مدیریت آموزشی*، ۷(۲)، ۱۴۶-۱۳۱. https://jea.rq.roudehen.iau.ir/article_704.html
- چیکسنت میهای، م. (۱۴۰۱). *عرفگی فرآیند درگیری انسان با زندگی برای به دست آوردن شادکامی*. ترجمه زهره قربانی. تهران: انتشارات رشد.
- قربانی، م، و ناصری، ن، و شاه‌نظری، ع. (۱۴۰۰). طراحی مدل کیفی سرمایه فکری با رویکرد یادگیری سازمانی در آموزش و پرورش. *رهیافتی نو در مدیریت آموزشی*، ۱۲(۲)، ۲۳-۳۹. <https://doi.org/10.30495/jedu.2021.24554.4918>
- صفایی فخری، ل، و مسن آبادی، ص. (۱۳۹۹). رابطه بلوغ حرفه ای و رفتارهای نوآورانه در تدریس معلمان پایه دوم ابتدایی ناحیه ۲ شهر ری. *توسعه حرفه ای معلم*، ۵(۳)، ۷۹-۹۱. <https://dorl.net/dor/20.1001.1.24765600.1399.5.3.6.6>
- قنبری، م، و سلیمی، س. (۱۴۰۱). نقش تناسب فرد با شغل بر رفتارهای کاری نوآورانه با میانجی گری استقلال شغلی و اشتیاق شغلی معلمان. *مشاوره شغلی و سازمانی*، ۱۴(۵۰)، ۱۱۹-۱۴۰. <https://doi.org/10.48308/jcoc.2022.102635>
- محمودی، ح، عرفانی، ن، جمهری، ف، و نیوشا، ب. (۱۳۹۸). تدوین و اعتباریابی پرسشنامه‌ی تدریس اثربخش آموزگاران. *دوفصلنامه مطالعات آموزشی و آموزشگاهی*، ۸(۲۰)، ۷۶-۴۹. <https://dorl.net/dor/20.1001.1.2423494.1398.8.1.3.4>
- مهرآمیز، س، اکبری بورنگ، م، و رستمی نژاد، م. ع. (۱۳۹۶). تبیین رفتارهای نوآورانه معلمان براساس باورهای غیرمنطقی و تفکر سیستمی آنان. *ابتکار و خلاقیت در علوم انسانی*، ۷(۳)، ۱۹۵-۲۱۶. https://journal.bpj.ir/article_539224.html
- هاشمی پورپتکوئی، ا، خورشیدی، ع، محمدخانی، ک، محمدآودی، ا. ح، و ناظم، ف. (۱۳۹۹). ارائه الگوی اثربخشی آموزش‌های ضمن خدمت مدیران دوره ابتدایی آموزش و پرورش استان هرمزگان. *مجله علوم روانشناختی*، ۱۹(۹۰)، ۷۴۵-۷۵۴. <http://psychologicalscience.ir/article-1-629-fa.html>

References

- Ahmadi, H., Nouri, A., Ganje, A. (2016). A Model on the Effect of work culture on innovative behavior and organizational performance Ardabil primary teachers using structural equation modeling. *Journal*

- of *Educational Management Research Quarterly*, 7(2), 131-146. https://jeaq.roudehen.iau.ir/article_704.html (In Persian)
- Bullen, K., Davison, K., Hardisty, J. (2019). Community pharmacy as an effective teaching and learning environment: Student perspectives from a UK MPharm programme. *Currents in Pharmacy Teaching and Learning*, 11(9), 902-908. <https://doi.org/10.1016/j.cptl.2019.05.007>
- Coleman, H., Boit, R., Butterworth, L., La Paro, K., Ricks, T., Hestenes, L., Ozdemir, M., Aal-Anubia, A.J. (2023). Effective teaching strategies: Pre-service teachers' experiences in team taught courses in an interdisciplinary Early Childhood teacher education program. *Teaching and Teacher Education*, 121, 1039-1044. <https://doi.org/10.1016/j.tate.2022.103937>
- Csikszentmihalyi, M. (2022). *Drowning process of human conflict with life to get happiness*. Translation of Zahra Qurbani. Tehran: Rushd Publications. (In Persian)
- Dwight, C.K., Nakamura, T.J., Csikszentmihalyi, M. (2019). Beyond challenge-seeking and skill-building: Toward the Lifespan developmental perspective on flow theory. *Journal of Positive Psychology*, 174, 1579-1655. <https://doi.org/10.1080/17439760.2019.1579362>
- Dwight, C.K., Nakamura, T.J., Csikszentmihalyi, M. (2020). Living well by "flowing" well: the indirect effect of autotelic personality on well-being through flow experience. *Journal of Positive Psychology*, 176, 1716-1722. <https://doi.org/10.1080/17439760.2020.1716055>
- Finefter-Rosenbluh, I., Ryan, T., Barnes, M. (2021). The impact of student perception surveys on teachers' practice: Teacher resistance and struggle in student voice-based assessment initiatives of effective teaching. *Teaching and Teacher Education*, 106, 1034-1042. <https://doi.org/10.1016/j.tate.2021.103436>
- Ghanbari, M., Salimi, S. (2022). The Role of Person-Job Fit on Innovative Work Behaviors Mediated by Job Independence and Work Engagement of Teachers. *Quarterly Journal of Faculty of Education and Psychology*, 14(50), 119-140. <https://doi.org/10.48308/jcoc.2022.102635> (In Persian)
- Hashemi Pour Patkoei, E., Khorshidi, A., Mohammadkhani, K., Mohamad Davoud, A.H., Nazem, F. (2020). Providing a model of in-service training effectiveness of hormozgan province elementary education managers. *Journal of Psychological Science*, 19(90), 745-754. <http://psychologicalscience.ir/article-1-629-fa.html> (In Persian)
- Hsiao, J., Cheng, C., Lin, S.S.J. (2023). When the school door closes, do teachers open a window? Using diary method to investigate teachers' online teaching practices and momentary experiences in crisis. *Computers & Education*, 194, 1046-1049. <https://doi.org/10.1016/j.compedu.2022.104678>
- Janssen, O. (2000). Job demands, perceptions of effort-reward fairness and innovative work behavior. *Journal of Occupational and organizational psychology*, 73(3), 287-302. <https://doi.org/10.1348/096317900167038>
- Kukita, A., Nakamura, J., Csikszentmihalyi, M. (2022). How experiencing autonomy contributes to a good life. *Journal of Positive Psychology*, 17(1), 34-45. <https://doi.org/10.1080/17439760.2020.1818816>
- Lambert, J., Csikszentmihalyi, M. (2020). Facilitating or foiling flow: the role of momentary perceptions of feedback. *Journal of Positive Psychology*, 15(2), 208-219. <https://doi.org/10.1080/17439760.2019.1578893>
- Lin, Q. (2023). Transformational leadership and innovative work behavior: The role of identification, voice and innovation climate. *International Journal of Hospitality Management*, 113, 1035-1039. <https://doi.org/10.1016/j.ijhm.2023.103521>
- Liu, T., Csikszentmihalyi, M. (2020). Flow among introverts and extraverts in solitary and social activities. *Personality and Individual Differences*, 167, 1101-1109. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2020.110197>
- Mahmodi, H., Erfani, N., Jomehri, F., Niosha, B. (2019). Compilation and Examining the Validation of a Questionnaire Regarding Teachers' Effective Teaching Method. *Bi-Quarterly Journal of Educational and Scholastic Studies*, 8(20), 49-76. <https://dorl.net/dor/20.1001.1.2423494.1398.8.1.3.4> (In Persian)
- Mehramiz, S., Akbari Borang, M., Rostamnejad, M.A. (2018). Understanding teacher's Innovative behavior based on their irrational beliefs and systems thinking. *Journal of Innovation and Creativity in Humanities*, 7(3), 195-216. https://journal.bpj.ir/article_539224.html (In Persian)

- Pasricha, P., Nivedhitha, K.S., Raghuvanshi, J. (2023). The perceived CSR-innovative behavior conundrum: Towards unlocking the socio-emotional black box. *Journal of Business Research*, 161, 1138-1144. <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2023.113809>
- Safaei Fakhri, L., Masanabadi, S. (2020). The Relationship between Professional Maturity and Innovative Behaviors of Teachers Teaching at Second Period of Primary Schools in Shahr-e-Rey. *Journal of Teacher Professional Development*, 5(3), 79-91. (In Persian) <https://dorl.net/dor/20.1001.1.24765600.1399.5.3.6.6>
- Ghorbani, M., Naseri, N., Shahnazari, A. (2021). Designing a Qualitative Model of Intellectual Capital based on the Organizational Learning Approach in Education. *Journal of New Approaches in Educational Administrations*, 12(2), 23-39. <https://doi.org/10.30495/jedu.2021.24554.4918> (In Persian)
- Stirling, J.A. (2001). Thematic networks: an analytic tool for qualitative research. *Qualitative Research*, 1(3), 385-405. <https://doi.org/10.1177/146879410100100307>
- Yaseen, R.A. (2021). Evaluation of fungal pollution in the laboratories of the Department biology in the college of Education, University of Samarra. Iraq. *Materialstoday: Proceedings*, 42(5), 2247-2250. <https://doi.org/10.1016/j.matpr.2020.12.311>

Articles in Press / Accepted Manuscript